

משנה ז'

משנה זו עוסקת בגזק שנגרם ברשות אחת, בתוצאה ממעשה שבצע ברשות אחרת.

ביאור

המבקע עצים בחצרו והזיק ברשות הרבים, כגון, שנתזו שבבי עץ או נשל הגרזן; המבקע עצים ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד של אחר; המבקע עצים בחצרו והזיק בחצר אחרת - כל אלו חייבים.

בבא קמא פרק ג' ■ ז'

המבקע ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים, ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד, ברשות היחיד והזיק ברשות היחיד אחר, חייב:

הגמרא* מבארת שהתנא שנה את שלשת המקרים כי בכל אחד מהם יש חדוש מסים. במקרה הראשון אמנם הוא בקע עצים בחצרו, שבה יש לו רשות לבקע, אך מאידך גיסא קיימת סכרה לחיבו, כי שנה סבירות גבוהה שיפגעו אנשים ברשות הרבים שהוא מקום שרבים מהלכים בו. במקרה השני אמנם הוא בקע עצים ברשות הרבים, מקום שאין לו רשות לבצע בו פעלה זו, אך היה מקום לטען לזכותו שלא היתה סבירות גבוהה שיארע נזק ברשות היחיד שהוא מקום שאין רבים מצויים בו. את המקרה השלישי שנה התנא כי יש בו שתי סברות להקל, הוא מבקע עצים בחצרו והנזק ארע ברשות היחיד. אף על פי כן מחדש התנא שהוא חייב.

כ"ט
באלוליום ד'
פר'
האזינו

(בבא בתרא צט)

היום נלמד:

משנה
בבא קמא
פרק ג' משנה ז'

גמרא
שבת דף קה/ב

תובנה מרגשת
במה זכתה אמו
של החפץ חיים

לך ולמשפחה
מסכת בבא
בתרא דף צ"ט

זוהר
ח"ג טט:

הלכה
בניית הסוכה
הלכה כ"ד-כ"ו

מקורות והערות

א. דף לב/ב.

אל תנגב את הדמעות

אם חשבת שדמעות הן בטוי לחלשה, כדאי לך לדעת שערכן לא יסלא בפז.

החיים הם כמו נדנדה - נוהגים רבים לומר. גם מצב הרוח, כמו הרוח, פעם לפה ופעם לשם. הבטחון העצמי, היקמה, כל התכונות שהופכות אותנו מרדומים לאנגרטיים בעלי מרץ העושים משהו, אין להם סטטוס קוו. איך משתחררים מהר מהרגעים הנמוכים וחוזרים לרגעים הגדולים מהחיים?

ביאור

אמר רבי שמעון בן פזי, אמר רבי יהושע בן לוי בשם בר קפרא: כל הבוכה על אדם כשר שהלך לעולמו, הקדוש ברוך שופר את דמעותיו ושומר אותן במקום שבו שמונים הדברים היקרים ביותר. כך אמר דוד המלך לפני ה': "שימה דמעותי בנאדך הלא בספרתך" - ה' שמר את דמעותי בכלי מיוחד וספר אותן. זהו בטוי לבקשת דוד מה' שיזכר את דמעותיו ואת תפלותיו.

פסוק זה הנה השראה לתפלה המפרסמת הנאמרת ב"סליחות": "יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות, שתשים דמעותינו בנאדך להיות. ותצילנו מכל גזרות קשות אכזריות. כי לך לבד עינינו תלויות". רבי יהודה החסיד כותב על תפלה מרטיטה זו שצריך לכבות בשאומרים אותה, "ולא יתכן לומר אותו פיוט, אלא אם בן ככה המתפלל או שבוכים העם".

שבת דף קה/ב

אמר רבי שמעון בן פזי,
אמר רבי יהושע בן לוי,
משום בר קפרא: כל
המוריד דמעות על
אדם כשר - הקדוש
ברוך הוא שופרן,
ומניחן בבית גנזיו,
שנאמר: "נדי ספרתה
אתה שימה דמעותי
בנאדך הלא בספרתך".

מקורות והערות

א. תהלים, נו/ט. ב. חלקו הראשון של הפסוק, המקומות שנדדתי במהלך בריחתי מאיבי (רשי), (הלים, סס).

א. תהלים, נו/ט. ב. חלקו הראשון של הפסוק, "נודי ספרתה אתה", פירושו: אתה יודע את מספר

בכינו, התקרננו לה', בקשנו והתחננו, מה מבטאת בקשתנו מה' שישמר את הדמעות ויספר אותן?

ספר "הבינה והברכה"³ כותב הסבר מרתק: אנו מבקשים מה' שינצר את הרגעים שבהם אִנחנו מורידים לפניו דמעה על צרות העם, על הגלות שתסתים, על חרבן בית המקדש, ואפלו על צרות פרטיות. אנו מבקשים שישמר אותן כי גם בכי לפני ה' על צרה פרטית הוא קרבה גדולה לה', אמונה שהכל בידי ורק הוא יכול לעזור לנו. אנו יודעים שאחרי העליה וההתרוםמות, תבוא בהכרח הירידה ואולי אף נסיגה, כי זהו דרכו של הטבע האנושי. לא נוכל להשאיר באותה הרגשה עלאית של קרבה לה' לארך השנה בלה. לפיכך אנו מבקשים מה' שישמר את הרגעים האלו ובזכותם יציל אותנו, כי אותם רגעים הותירו בנו ניצוץ קדוש ורשם טהור, ובתוף תוכנו תמיד אנו יודעים ש"אין עוד מלבדו".

וכמו שאנו מבקשים מה' שישמר לנצח את הדמעות שלנו, גם אנו עצמנו יכולים להנציח את הרגשות הקדושים שאנו חווים בחדש הרחמים והסליחות, בתקיעת השופר המעוררת את הלב, באמירת הפיוט המרטיט כל לב "חטאנו לפניך, רחם עלינו", וברגעים נוספים המקרבים אותנו אל הבורא. אנו יכולים להנציח אותם בזכרוננו, אולי אפלו לכתב אותם, וביום חל 'רגיל' להסתכל במה שכתבנו ולהתרומם בחזרה להשראת אותו רגע מרומם ומחבר.

מה רב ערבו של כל ניצוץ אמתי של קרבת אלקים. דמעה מזקקת הנובעת מעמק הלב, מהמית הנשמה, מממיהתה האמתית לבוראה. אלה הם רגעי חבור נדירים ויקרים בין יציר ליוצרו. זה' שומר לך אותם בבית גנזיו, נצורים הם לך לעד ולנצח נצחים, והם מכים שרש בנשמתך, מזככים אותך ומרוממים אותך טפח מעל הקרקע.

במה זכתה אמו של החפץ חיים

תובנה
מרגשת
סיסון יומי שיאיר לכם את היים

נסים מפלאים בבית המקדש

אחת הסגויות בדרך זה עוסקת בנושא מדות בית המקדש הראשון.

שלמה המלך ע"ה בנה את בית המקדש הראשון במדות כפולות ממדותיו של המשכן שבנה משה רבנו במדבר.

ארך המשכן כלו היה שלשים אמה ורחבו עשר אמה. קדש הקדשים שבמשכן היה עשר אמות ארך על עשר אמות רחב.

ומדותיו של בית המקדש הראשון היו כפולות: שלשים אמה ארך, עשרים אמה רחב. קדש הקדשים היה עשרים אמה ארך על עשרים אמה רחב.

בקשר לכך מספרת הגמרא על נס מפלא: ארון הברית לא תפס מקום בקדש הקדשים! מה הפונה?

ובכן, אחרי שהכניסו את הארון לקדש הקדשים במשכן, עדין נותר שטח ריק של 10 על 10 אמות! כך גם בבית המקדש של שלמה, אחרי שהכניסו את ארון הברית, עדין נותר בקדש הקדשים שטח פנוי של 20 על 20 אמה. כך נאמר בגמרא: "תדבר זה מסרת בידינו מאבותינו, מקום ארון וקרובים אינו מן המדה".

יש תשובה לתשובה

ח"ג סט:

תרגום

ובשָׂאנְשִׁים שְׂבִים
מחטאיהם, התשובה
הזו שבה לקדוש
ברוך הוא, והוא
מכפר על הכל,
והדינים נכנעים,
ובכלם מתבשמים,
ואדם נטהר מחטאו.

וכד בני נשא תיבין מחובייהו,
האי תשובה תבת לגבי קודשא
ברוך הוא, וכפר על כלא, ודינין
אתכפיין, ומתבסמן כלהו, ובר נש
אתרכי מחובייהו.

התשובה היא דבר שקדם לעולם והיא שרש העולם, ללא התשובה אין לעולם קיום, ורק בזכותה הקב"ה ברא את העולם, כי ידע שאת כל החטאים ואת כל העוונות אפשר לתקן. ובאמת כשרצה הקב"ה לברא את העולם היו קטרוגים רבים שאמרו לא לברא, שהרי ידוע לפני ה' שאדם יחטא, וכך מספר בזהר הקדוש בהרחבה [מתרגם]: "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, רצה לברא אדם. נמלך בתורה. אמרה לפניו: תרצה לברא האדם הזה? עתיד הוא לחטא לפניך ועתיד הוא להרגיז לפניך. אם תעשה לו כמעשיו, הרי העולם לא יוכל לעמוד לפניך, כל שבן אותו האיש. אמר לה: וכי לחנם נקראתי 'אל רחום וחנון ארץ אפים' (שמות לד)? וטרם שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא תשובה. אמר לה לתשובה: אני רוצה לברא אדם בעולם, על מנת שכשישובו לך מחטאיהם, שתהיי עתידה לעזב את חטאיהם ולכפר עליהם". רבי שמעון בר יוחאי מלמד אותנו, שהתורה מלשון הוראה, שענינה להורות לנו את הסדר הנכון של החיים לעולם הזה ולעולם הבא, על פן מצדה אדם שעשה מעשה צריך לקבל עליו את הדין, שהרי לפי הדין 'מדה כנגד מדה', ולכן חששה התורה ממעשיו של האדם והמליצה לקב"ה לא לברא את העולם! אולם ישנו עולם פנימי יותר שנברא לפני הכל, והוא עולם התשובה, זוהי מציאות אלקית! חסד אלוקי שאומר: "נכון שחטאת ולא התנהגת כמו שצריך - אבל אני יודע מי אתה באמת, אני יודע שהרצון הפנימי שלך הוא להיות טוב, ולכן אומן לפניך את היכולת לשוב אל הנקדה הזאת". בעת עבודתנו היא למצוא את התשובה בתוך נשמתנו, ואזי להצדיק את זה שה' ברא אותנו ואת העולם כלא.

כד. סַכַּת רֶקֶב

סַכַּת רוּעִים, קִיּוּצִים וְשׁוּמְרֵי קַצִּיעוֹת, בְּרִגְנִים וְשׁוּמְרֵי הָעִיר, וְשׁוּמְרֵי שְׁדוֹת, הוֹאִיל וְסִכּוֹת אֵלּוּ עֲשׂוּיֹת לְשֵׁם צֶל לְהִגָּן מִפְּנֵי הַשָּׂרֵב, הָרִי הֵן בְּשֵׁרוֹת⁴⁷, אֶלָּא שְׂצָרִיכִים לְחַדֵּשׁ בְּדוֹן דְּבַר לְשֵׁם הַחֲג⁴⁸.

סִכּוֹת אֵלּוּ בְּשֵׁרוֹת אִף בְּשֵׁשׂאָוֶן לְזִמְן קֶצֶר עַל מְנַת לְסַתְּרָן לְאַחַר מִכּוֹן⁴⁹.

כה. שֵׁם אֶהֱל

צְוִי הַתּוֹרָה 'חֲג הַסִּכַּת תַּעֲשֶׂה' נֹאמֵר עַל עֲשִׂית הַסִּכָּךְ וּבִמְבֹאֵר לְעִילּוֹ, בְּלוּמֵר, צָרִיךְ שֶׁהַסִּכָּךְ יִהְיֶה נַעֲשֶׂה לְשֵׁם צֶל דְּהִינּוּ אֶהֱל, וּבִזְהָ יִהְיֶה שֵׁם סִכָּה עַל הַסִּכָּךְ.

שֵׁם אֶהֱל אֵינּוּ אֶלָּא בְּאֶשֶׁר יֵשׁ גַּג וּמַחְצוֹת, אוֹלָם גַּג בְּלֹא מַחְצוֹת אֵינּוּ קְרוּי אֶהֱל, וְסִכָּךְ בְּלֹא דְפָנוֹת אֵין שֵׁם אֶהֱל עָלָיו. עַל כֵּן יַעֲמִיד אֶת הַדְּפָנוֹת וְיִסְבֶּךְ עַל גְּבִיָּהֶם, וּבִזְהָ יִהְיֶה קְרוּי אֶהֱל וְשֵׁם סִכָּה עָלָיו⁵⁰.

כו. תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי

אֵין לְהַקְדִּים אֶת הַנְּחֹת הַסִּכָּךְ לְהַעֲמִיד הַדְּפָנוֹת⁵¹. וְאִף עַל פִּי שְׁלֹאֲחֹר שְׂמִסִּים אֶת בְּנֵית הַסִּכָּה שֵׁם אֶהֱל עַל סִכָּה זוֹ שֶׁהָרִי יֵשׁ בָּהּ גַּג וּמַחְצוֹת, מִכָּל מְקוֹם בֵּינּוֹן שְׁבִשְׁעַת הַנְּחֹת הַסִּכָּךְ אֵין שֵׁם אֶהֱל עָלָיו, הָרִי זֶה בְּכֻלּוֹ 'תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי', וּכְפִי שֶׁדָּרְשׁוּ חו"ל 'חֲג הַסִּכַּת תַּעֲשֶׂה לָךְ' - 'תַּעֲשֶׂה' וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי⁵², שְׂמִשְׁמַעוֹת הַפְּסוּק שְׁבִשְׁעַת עֲשִׂית הַסִּכָּךְ יִהְיֶה כְּבָר רְאוּי לְסִכָּה, וְלֹא בְּשִׂצְרִיךְ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה נוֹסֵף לְאַחַר מִכּוֹן⁵³.

מקורות והערות

47. אלו שעשאון לזמן קצר כשרות - שעה"צ שם ס"ק ו'.

47. ס"י תרל"ה במ"ב ס"ק א'.

50. ס"י תרל"ה בט"ו ס"ק ד' ובמ"ב ס"ק ט' ובכ"פ החיים שם אות י"ו.

48. ס"י תרל"ו במ"ב ס"ק ד'.

51. שם סוף סעי' א' ברמ"א בשם הגהות מיימוני.

49. ס"י תרל"ה במ"ב ס"ק ב'. שסוכת הרועים וקייצים כשרה, ודרך הרועים לרעות צאנם, פעמים כאן ופעמים כאן, וכן הקייצים כשיבשו הקציעות הולכים להם וסותרים סוכתם, ונתבאר שגם סוכות

52. סוכה דף י"א ע"ב.

53. ס"י תרל"ה בט"ו שם ובמ"ב שם.

הלכות בניית הסוכה ■ הלכה כ"ז

בְּדִיעֵבֶד, אִם סִכַּף קָדָם שֶׁהֶעֱמִיד אֶת הַדְּפָנוֹת, יֵשׁ פּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים
שֶׁלֹּאֲחֵר שִׁיעֲמִיד גַּם אֶת הַדְּפָנוֹת, הַסֵּכָה כְּשֶׁרָה⁵⁴. וְהִרְבֵּה פּוֹסְקִים חוֹלְקִים
וְסוֹבְרִים שֶׁסֵּכָה זֶה פְּסוּלָה אִף בְּדִיעֵבֶד⁵⁵.

מקורות והערות

העמיד תחילה את הדפנות קודם הסכך ולאחר מכן בחג נפלו הדפנות, אף על פי שסכך בלא דפנות אין שם אוהל עליו, יכול עתה לתקן את הסוכה ולהעמיד את הדפנות, ואינו צריך להסיר את הסכך ולהניחו לאחר העמדת הדפנות, שכיון שעשיית הסוכה בתחילה בהכשר היתה, אין בזה משום 'תעשה ולא מן העשוי' - כף החיים שם ובשורת רב פעלים שם. ועיין בשו"ת רב פעלים שם שדווקא אם נפלו הדפנות בחג, אולם אם קודם החג נפלו הדפנות, כיון שעדיין לא ישב בסוכה ולא חל על הסכך קדושת הסוכה וגם לא הגיע זמן הסוכה, אין לסכך זה דין 'נעשה בכשרות', ויסיר את הסכך ויחזירנו לאחר העמדת הדפנות.

⁵⁴ ב"ח שם. שכיון שעשיית הסכך היתה לשם סוכה לצל, אף על פי שאין עליו שם אוהל בעשייתו אין חסרון בכך, אלא שלכתחילה אין לעשות את הסכך כיון שאין דפנות. והביא דבריו במ"ב שם ס"ק י' ובשעה"צ שם ס"ק י"א ציין שכן העתיק השיירי כנסת הגדולה, והברכי יוסף מצדד גם כן כמותו כיון שהוא דבר חדש שלא הביאו הפוסקים אלא הגהות מיימוני, והשלחן ערוך לא הזכיר את זה.

⁵⁵ שם במ"ב בשם הרבה אחרונים ובכך איש חי פרשת האזינו אות ב' וכן הוא בשורת רב פעלים חלק א' ס' ל"ד. ועיין בכף החיים שם אות י"ח שהביא את הדעות בזה.

לקראת ראש השנה

אבא זה אבא

האדם שהקשר בינו לבין בנו מבוסס על העדר אנוכיות. אב מבקש את טובת בנו ללא כל פניות, והוא מוכן להקריב את עצמו לטובת הבן, ואפלו אם בנו יסתכסך אתו הוא ימשיך לבקש את טובתו.

אחת הדגמאות המפורות היא של דוד המלך ואבשלום בנו שמרד בו ונסה להדיחו מכסא המלוכה! כשנודע לדוד על מות בנו הוא מרר בבכי: "בני, בני, מי יתן מותי תחתיה!" דוד היה מוכן למות אם היה בכף כדי להציל את חייו של בנו אבשלום!^א

ובפתח השנה החדשה נזכר זאת, שלא משנה אלו דברים לא נבונים עשינו, ואלו דברים נבונים לא עשינו – הקשר שלנו עם בורא עולם הוא אמיץ, חזק ואינו בר נתוק. הוא תמיד שם בשבילנו, מחכה שנחזור אליו.

תפלות רבות מזכירות את העבודה שאנו פניו של הקב"ה. אנו מתחננים "אבינו מלפנו", "אבינו אב הרחמן רחם עלינו", "אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים", ועוד.

מה מבטאת הגדרת הקשר בינינו לה' בקשר בין אב לבנים?

ובכן, כאשר נתבונן בקשרים שבני אדם מנהלים עם זולתם, תהיה הקרבה אשר תהיה, נגלה כי לעולם פמורזו נצב האדם עצמו. אחים, בני זוג, חברים הכי טובים – בסופו של דבר הקשר נמשך כל עוד הוא טוב עבור כל אחד מהצדדים. אם ענן מעיב על היחסים הם עלולים להסתים או לפחות להחלש במדה נכרת.

הקשר היחיד שאינו נפגם ואינו נחלש, גם אם ענן, ואפלו סופה גדולה, מאימת עליו, הוא הקשר של אב לבניו. טבע הטביע ה' בנפש